

Aan het ministerie van Financiën
T.a.v. SG dhr. drs. B.E. van den Dungen
plv. SG dhr. J.H. van Gelder
Korte Voorhout 7
2511 CW DEN HAAG

commissieintegriteitbelastingdienst@rijksoverheid.nl **inlichtingen**

070-3428253 **telefoonnummer**
3 **bijlage(n)**
26 juni 2020 **datum**

Betreft: Zesde halfjaarlijkse rapportage van de tijdelijke
Commissie Integriteit Belastingdienst
Periode: 1 februari 2020 t/m 1 juli 2020

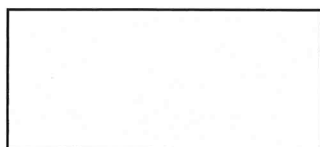
Geachte meneer Van den Dungen en meneer Van Gelder,

Hierbij bieden we u de zesde en laatste halfjaarlijkse rapportage aan van de tijdelijke Commissie Integriteit Belastingdienst. De rapportage beslaat de periode 1 februari 2020 t/m 1 juli 2020.

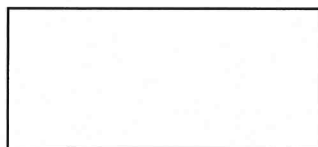
Graag bespreken wij om 11:00 op 3 juli 2020 met u deze rapportage en ons advies van 22 juni 2020 over de optimale structurele borging van integriteitsmeldingen bij de Belastingdienst en de daarvoor meest passende, veilige en onafhankelijke infrastructuur (hierna: 'het advies') om daarna vervolgafspraken te maken.

Hartelijke groeten,

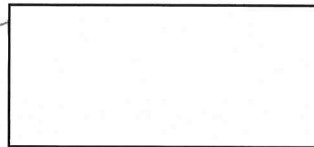
Angelien Eijnsink, Mariënne Verhoef en Johan de Leeuw

Angelien Eijnsink

Mariënne Verhoef

Johan de Leeuw

ZESDE
HALFJAARLIJKSE RAPPORTAGE
TIJDELIJKE COMMISSIE INTEGRITEIT BELASTINGDIENST

INLEIDING

De afgelopen periode was voor de Belastingdienst en haar medewerkers een tumultueuze. Medewerkers werden geconfronteerd met onder meer de effecten van het dossier over de Kinderopvangtoeslagen en de aangifte van het ministerie bij het OM tegen de Belastingdienst. Dit alles in een context van coronamaatregelen, wisselingen in het topmanagement, een cultuur- en leiderschapstraject en de organisatorische ontvlechting. De commissie merkt in haar contacten met melders en overige betrokkenen het effect van deze complexe ontwikkelingen op het gevoel van angst, onzekerheid en onveiligheid onder medewerkers.

In deze halfjaarlijkse rapportage legt de tijdelijke Commissie Integriteit Belastingdienst verantwoording af en treft u een overzicht van de meldingen en gevoerde overleggen en bijeenkomsten van de commissie over de periode van 1 februari 2020 t/m 1 juli 2020.

De tijdelijke commissie eindigt haar werkzaamheden per 1 augustus 2020, waarbij zij haar taken op zorgvuldige wijze aan een permanente commissie overdraagt. De commissie heeft sinds de formele instelling op 1 november 2017 de meldingen en bevindingen in halfjaarlijkse rapportages teruggekoppeld (de commissie was actief vanaf 27 september 2017). In deze laatste rapportage geeft de commissie een geanonimiseerd overzicht over de periode van 27 september 2017 tot 1 juli 2020 van het totale aantal meldingen. De commissie gaat na de overdracht aan de permanente commissie een afrondende brief sturen met daarin de laatste meldingen en eventuele bevindingen tussen de einddatum van deze rapportage en het overgangsmoment naar de permanente commissie.

De commissie heeft in het advies uitgebreid geadviseerd over de optimale structurele borging van integriteitsmeldingen bij de Belastingdienst. De signalen, bevindingen en adviespunten uit deze periode zijn ook verwerkt in het advies. Het advies is als losse bijlage toegevoegd.

1. MELDINGEN EN BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk wordt een geanonimiseerd overzicht gepresenteerd van de meldingen die zijn binnengekomen in de periode van 1 februari 2020 tot 1 juli 2020. Op hoofdlijnen worden in dit hoofdstuk signalen, bevindingen en adviespunten weergegeven die uit de meldingen naar voren komen.

De punten die zijn voortgekomen uit de gehele periode van 27 september 2017 t/m 1 juli 2020 zijn uitgebreid verwerkt in het advies.

1. Sociale veiligheid: ongewenste omgangsvormen en groepsmeldingen

In de afgelopen periode is een opvallend deel van de meldingen gedaan door een groep van medewerkers of hebben meerdere melders zich individueel of separaat (met en zonder overleg) over dezelfde situatie gemeld. Veel van de meldingen gaan over sociale veiligheid en ongewenste omgangsvormen in de verhouding met leidinggevende(n) en collega's onderling. Voorbeelden zijn pesten, (seksuele) intimidatie, een angstcultuur creëren en tegenwerking. Het gevoel van onveiligheid ontstaat omdat sommige melders aangeven dat zij een situatie niet (veilig) intern kunnen aankaarten. De melders die het wel bespreekbaar hebben gemaakt, ervaren geen steun vanuit het management waardoor noodzakelijke stappen niet genomen worden. Zij voelen zich vaak eenzaam, ongehoord en ervaren veel psychische stress. Bij verschillende van deze meldingen is sprake van een langere geschiedenis van herhaalde incidenten.

Advies

Sociale veiligheid raakt de ziel van een organisatie; van laag tot hoog in de Belastingdienst beïnvloed het mensen en hun functioneren. De Belastingdienst is een grote organisatie met verschillende locaties, (sub)culturen, werkzaamheden en afdelingen. Om sociale veiligheid te bevorderen moet op meerdere aspecten geïnvesteerd worden.

De commissie heeft in het advies verschillende aanbevelingen gegeven over het bevorderen van sociale veiligheid in de organisatie, zoals het ondersteunen van leidinggevenden in het oppakken van integriteitskwesaties, zorgen voor medewerkers die te maken hebben met integriteitskwesaties, investeren in bijscholing van vertrouwenspersonen, het toegankelijk maken van externe vertrouwenspersonen en reflecteren op de HR-ondersteuning voor medewerkers. De commissie adviseert ook om te investeren in verbinding, beginnend op teamniveau. Medewerkers ervaren een te grote afstand met hun managers. Het is voor de werkvloer daardoor lastig om een kwestie aan te kaarten.

Daarnaast is het relevant om in het instellingsbesluit van de permanente commissie op te nemen dat ook groepen medewerkers zich kunnen melden bij de commissie.

2. Zorg voor de medewerker

Een terugkerend probleem in de omgang met integriteitskwesaties binnen de Belastingdienst, is dat de omgang met melders, beschuldigen en overige betrokkenen regelmatig niet goed gaat. Op een rationele, procedurele en juridische manier wordt vaak met een melding omgegaan. Terwijl er behoefte is aan een luisterend oor, oprechte aandacht, ruimte krijgen en mogelijkheden kunnen bespreken voor een (de-escalerende) oplossing. Wij zien bijvoorbeeld in onze meldingen dat er door externen onderzoek is gedaan naar de melding, maar dat het type onderzoek niet aansluit bij de kern van het probleem, dat er

geen heldere onderzoeksvraag wordt geformuleerd, dat er geen oplossing volgt voor melders en dat er onvoldoende met hen wordt gecommuniceerd over het gehele proces.

Andere voorbeelden zijn dat eigen interne procedures die niet worden opgevolgd, hoor- en wederhoor niet wordt toegepast en melders totaal vergeten worden in de afhandeling van integriteitskwesties.

Sommige melders zijn al jaren bezig om gehoor te krijgen in de organisatie. Door het gebrek aan empathie en hulp gaan zij het ervaren als een strijd en raken psychisch uitgeput. Ze voelen zich vaak eenzaam en ervaren schade in hun carrière en persoonlijk leven.

Advies

In het advies hebben wij diverse aanbevelingen aangedragen om de persoon weer centraal te stellen. Het gaan dan om het aanstellen van een onafhankelijke regievoerder, het ondersteunen van leidinggevendenden in het oppakken van integriteitskwesties, zorg voor medewerkers die te maken hebben met een integriteitskwestie, investeren in vertrouwenspersonen, voorkomen van juridificering en oog hebben voor een menselijke maat en het centrale Onderzoeksbureau Integriteit Financiën (OIF) in positie brengen.

3. Verduidelijking integriteitslandschap voor melders

De commissie ziet dat het complexe landschap van meldmogelijkheden voor integriteit bij de Belastingdienst ertoe leidt dat melders niet goed weten bij wie zij het beste terecht kunnen met hun melding. Zij vragen advies of doen een melding soms tegelijk bij verschillende interne en externe 'loketten'. De commissie probeert bij elke melding in beeld te brengen bij wie een melder al is geweest en/of nog lijnen heeft openstaan. In de kern gaat het erom dat een melder zo goed mogelijk moet worden geholpen, met zo min mogelijk doorverwijzingen, geen 'kastje naar de muur' en zo min mogelijk parallelle trajecten.

Advies

De commissie heeft in het advies verschillende aanbevelingen gedaan om het landschap van meldmogelijkheden simpel, overzichtelijk en toegankelijk te maken.

4. Verbinding met de werkvloer

Er heerst veel onrust en onzekerheid bij medewerkers over de aangifte die is gedaan door het ministerie van Financiën tegen de Belastingdienst. Uit verschillende gesprekken die de commissie voert met medewerkers komt dit naar voren. Medewerkers zijn bang om hun baan te verliezen, vrezen aansprakelijkheid en voelen zich niet gehoord. Hierdoor haken zij af en zetten zij zich minder in. Er bestaat onduidelijkheid over de aangifte en mogelijke consequenties op individuele medewerkers.

Advies

Verlies de medewerker niet uit het oog. Dat is ons belangrijkste advies. Schakel over van ratio naar emotie. Ga continue in gesprek, geef ruimte voor alle gevoelens van onrust en onzekerheid die er zijn en ondersteun medewerkers zoveel als mogelijk.

Overzicht totale meldingen vanaf 27 sep 2017 t/m 1 juli 2020¹

Bij zes meldingen in de afgelopen periode is sprake van melders die een gedeelde integriteitkwestie melden.

	27 sep 2017 t/m 31 jan 2018	1 feb 2018 t/m 31 juli 2018	1 aug 2018 t/m 31 dec 2018	1 jan 2019 t/m 31 juli 2019	1 aug 2019 t/m 31 jan 2020	1 feb 2020 t/m 1 juli 2020	Doorlopende meldingen tijdens de laatste periode
Inkomende verzoeken							
1. Meldingen	6	4	6	4	6	10	7
2. Door- verwijzingen	2	1	0	1	0	1	
3. Informatie- verzoeken	0	2	0	1	1	1	
4. Afspraken en bijeenkomsten	13	11	8	12	11	14	

Uiteenzetting: Overleggen en bijeenkomsten zesde halfjaar

De commissie heeft in het afgelopen halfjaar diverse afspraken gehad over de voortgang van bepaalde meldingen, het bespreken van de stand van zaken op het gebied van integriteit en hun advies over de integriteitsinfrastructuur. Vanwege de corona-maatregelen heeft de commissie vanaf 15 maart 2020 alle gesprekken met melders en betrokkenen via MS Teams, Webex of KPN conferencing gevoerd.

Een overzicht van de afspraken:

- Gesprek met plv. SG dhr. Han van Gelder en over een melding.

¹ In deze aantallen wordt geen rekening gehouden met meldingen die na een halfjaar nog doorlopen in het volgende halfjaar.

- Gesprek met SG dhr. Bas van den Dungen, plv. SG dhr. Han van Gelder en interim DG Belastingdienst mw. José Lazeroms om de vijfde halfjaarlijkse rapportage te bespreken.
- Gesprekken met onderzoekers [] en [] voor de voorbereiding en instelling van een extern onderzoek.

Verschillende gesprekken ten behoeve van het advies:

- [] - Landelijke Vertrouwenspersoon Belastingdienst.
- [] – Programmamanager Integriteit Belastingdienst.
- [] en [] – externe Personeelsraadspersonen Belastingdienst.
- [] (Coördinator OIF), [] (Coördinator interne onderzoeken) en [] (beleidsondersteuner BVA), Onderzoeksbureau Integriteit Financiën (OIF)
- [] – teamcoördinator ARMI & Control Belastingdienst.
- Vakcentrales – [] (CMHF), [] (CNV Overheid), [] [] (AC/NCF), [] (FNV Overheid).
- Mw. Frances Diepstraten (plv. DG) en [] (topmanager bureau ABD).
- [] – Adviesbureau []
- [] en [] Departementaal Georganiseerd Overleg (DGO) Financiën.
- [] - Algemeen Directeur Centrale Administratieve Processen.
- [] - teamleider 'Voortdurend Verbeteren', Directie Centrale Administratieve Processen.

Het volgende gesprek staat ingepland met de commissie:

- Gesprek met SG dhr. Bas van den Dungen en plv. SG dhr. Han van Gelder om de zesde halfjaarlijkse rapportage en het advies te bespreken.

Afspraken gehele instellingsperiode

De commissie heeft tijdens de gehele instellingsperiode met verschillende personen intern en extern contact gehad om over een diversiteit aan meldingen, onderwerpen en adviezen te spreken. Voor een overzicht verwijst de commissie naar de respectievelijke halfjaarlijkse rapportages met de daarin opgenomen gesprekspartners, voor zover dat niet naar individuele casussen te herleiden is.

2. OVERIGE ONTWIKKELINGEN

In dit hoofdstuk presenteren wij overige ontwikkelingen op basis van werkzaamheden van de commissie in het afgelopen half jaar.

1. Terugkoppeling n.a.v. 5^e halfjaarlijkse rapportage

De commissie heeft naar aanleiding van de vijfde halfjaarlijkse rapportage diverse gesprekken gevoerd over aandachtspunten die aan bod zijn gekomen in de vijfde halfjaarlijkse rapportage en in het advies. Denk aan de inrichting van de integriteitsinfrastructuur en het cultuur- en leiderschapstraject. De commissie wordt graag geïnformeerd over de acties die het ministerie naar aanleiding van deze aandachtspunten heeft ingezet in het afgelopen halfjaar.

2. Extern onderzoek gestart

De commissie heeft zich in de afgelopen periode genoodzaakt gezien om, conform artikel twee, lid 2.e van het instellingsbesluit, een extern onderzoek te starten. Hiervoor zijn twee externe en onafhankelijke onderzoekers ingeschakeld. Het onderzoek richt zich op meerdere meldingen waar mogelijk sprake is van integriteitsschending(en).

3. Uitbreiding werkzaamheden commissie

De commissie heeft gedurende het afgelopen half jaar haar werkzaamheden uitgebreid, doordat zij regelmatig gevraagd wordt te adviseren over thema's gerelateerd aan integriteit. Een voorbeeld is het advies. Een onderdeel van dit advies is om het takenpakket van de permanente commissie uit te breiden. Door een takenuitbreiding kan de organisatie de bijvangst van de commissie gebruiken, zoals het doorgeven van signalen en patronen over kwesties die meerdere medewerkers aangaan, wat de red flags zijn en waar mogelijk knelpunten kunnen ontstaan.

4. Inrichting en bemensing permanente commissie

De staatssecretaris heeft de inrichting van een permanente, externe en onafhankelijke commissie toegezegd. De commissie is in overleg met het ministerie en andere betrokkenen over de inrichting van de permanente commissie. De commissie draagt zorg voor een zorgvuldige overgangsfase/overdracht en gaat in gesprek met de nieuwe commissieleden om dit zo goed mogelijk te laten verlopen.

5. Afrondende brief

De commissie gaat na de overdracht aan de permanente commissie een afrondende brief sturen aan de SG en plv. SG met daarin de laatste meldingen en eventuele bevindingen tussen de einddatum van deze rapportage en het overgangsmoment naar de permanente commissie.

3. BIJLAGEN

Bijlage I – Instelling en taak Tijdelijke Commissie Integriteit Belastingdienst

Instelling en taak (conform het Besluit van de Secretaris-Generaal van 1 november 2017 houdende instelling van de Tijdelijke commissie integriteit Belastingdienst, artikel 2)

1. De Tijdelijke commissie integriteit Belastingdienst is een aanvulling op de bestaande melding infrastructuur bij de Belastingdienst;
2. De commissie heeft tot taak:
 - a. het zo spoedig mogelijk reageren op meldingen inzake mogelijke integriteitschendingen resp. misstanden die de Belastingdienst raken;
 - b. het verzamelen en inventariseren van meldingen;
 - c. het geven van informatie en advies over procedures en vervolgstappen aan de melders;
 - d. het zo nodig inwinnen van nadere inlichtingen naar aanleiding van meldingen;
 - e. het (laten) onderzoeken en beoordelen in hoeverre de meldingen aanleiding geven tot enigerlei vervolprocedure. Indien wordt overgegaan tot het (laten) instellen van een onderzoek, zal de commissie (waar)borgen dat het onderzoek op onafhankelijke en zorgvuldige wijze plaatsvindt en dat terugkoppeling plaatsvindt aan de melders;
 - f. het gevraagd en ongevraagd adviseren van de SG over integriteitsbeleid, eventuele vervolprocedures en te nemen maatregelen.

Bijlage II – Wijzigingsbesluit verlenging, samenstelling en adviesverzoek Tijdelijke Commissie Integriteit Belastingdienst

Verzoek uitbrengen advies integriteitsinfrastructuur (conform het Besluit van de Secretaris-Generaal van 3 juli 2019 houdende het wijzigingsbesluit op de instelling van de Tijdelijke commissie integriteit Belastingdienst, toelichting artikel 1)

Dit besluit strekt tot wijziging van het Instellingsbesluit van de Tijdelijke commissie integriteit Belastingdienst. Er wordt een nieuw lid van de commissie benoemd. In artikel 4 van het Instellingsbesluit is bepaald dat de commissie wordt ingesteld voor de duur van twee jaar, te rekenen vanaf de datum van inwerkingtreding van het besluit (1 september 2017). De meldinfrastructuur binnen de Belastingdienst wordt op een zorgvuldige en gedegen manier geoptimaliseerd. Daarnaast is het melden van vermoedens van integriteitschendingen en misstanden bij een onafhankelijke commissie buiten de Belastingdienst onverkort van belang. De commissie wordt gevraagd in de maand mei 2020 een advies uit te brengen over de optimale structurele borging van integriteitsmeldingen bij de Belastingdienst en de daarvoor meest passende infrastructuur die als voldoende onafhankelijk en veilig wordt beschouwd. De instellingsduur van de commissie wordt verlengd tot 1 juli 2020 waarna er een commissie permanent zal worden ingeregeld.